

Araştırma Makalesi

Başlangıç seviyesi mesleki flüt eğitiminde alternatif parmak pozisyonlarının kullanımına yönelik uzman görüşleri

Ümit Koç¹ ve Barış Karaelma²

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye

Makale Bilgisi

Geliş: 17 Temmuz 2023

Kabul: 25 Eylül 2023

Online Yayın: 30 Eylül 2023

Anahtar Kelimeler

Alternatif parmak pozisyonları

Başlangıç flüt eğitimi

Flüt

Flüt eğitimi

Yardımcı parmak pozisyonları

2822-3195 / © 2023 TM

Genç Bilge Yayıncılık tarafından
yayınlanmakta olup, açık erişim,

CC BY-NC-ND lisansına sahiptir.

Öz

Başlangıç seviyesi mesleki flüt eğitiminde alternatif parmak pozisyonlarının kullanımına yönelik uzman görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma nitel paradigmayla bir temel nitel araştırma çalışması olarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum örnekleme modeli olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda öncelikle Türkiye’de mesleki flüt eğitimi veren resmi kurumlar tespit edilmiş, Türkiye’nin beş farklı mesleki flüt eğitimi veren kurumunun sekiz uzman eğitimcisi de çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmada veri toplamak için üç ana ve 13 sonda sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Tamamı yüz yüze gerçekleştirilen ve kayıt altına alınan bu görüşmeler öncelikle yazıya dökülmüş ve betimsel analize tabi tutulmuştur. Çalışmada elde edilen veriler, araştırmacı tarafından düzenlenmiş, temalarla ilişkilendirilerek elde edilen yorumlara bulgular kısmında yer verilmiştir. Bunun yanında verilerin çözümlenebilmesi ve etik kuralları çerçevesinde katılımcı görüşlerinin ele alınabilmesi için her bir katılımcıya kod verilmiştir. Katılımcı gizliliğinin sağlanması açısından, görüşme esnasında katılımcılar Uzman 1, Uzman 2 vb. olarak kodlanmış, bazı katılımcı görüşleri bulgular ve tartışma ve sonuç bölümünde doğrudan alıntı yapılarak sunulmuştur. Araştırmanın sonucunda alternatif parmak pozisyonlarının (APP) entonasyon, parmak tekniği ve farklı ses renkleri boyutunda kullanıldığı kategorilerine ulaşılmıştır. Bu kategorileri oluşturan tema ve kodlar bulgular kısmında yer almış, çalışmanın sonuç kısmında ise tartışılarak özetlenmiş ve önerilere yer verilmiştir.

Makaleye atıf için

Koç, Ü., & Karaelma, B. (2023). Başlangıç seviyesi mesleki flüt eğitiminde alternatif parmak pozisyonlarının kullanımına yönelik uzman görüşleri. *Türk Müziği*, 3(3), 361-370.

Giriş

İlk ve son hali göz önüne alındığında flütün gelişimi diğer çalgılara göre fazlasıyla radikal olmuştur (Solum, 1992). İlk bir yapıda kemik, bambu ve kamış türlerinde karşımıza çıkan flüt, ortaçağın geç dönemlerinde mühendisliğin de gelişimine paralel olarak tahta ve fildişi formlarına girmiştir (Onuk 2019; Dik, 2016 ve Powell, 2002). 18. yüzyılın ilk çeyreğinde Fransız J. M. Hotteterre Le Romain’dan bu radikal gelişime ilk kritik dokunuş gelmiştir. İlk ve ortaçağda yekpare olan flüt, Martin Hotteterre (Le Romain’ın babası) tarafından üç parçaya bölünmüştür. Babasının geliştirdiği flütü bir devrim niteliğinde değiştiren Le Romain, çalgıyı dört parçaya bölünmekle kalmamış ayrıca sağ elin de serçe parmağına bir adet ek perde koymuştur (Gianni, 1993; Toff, 1996). Geliştirdiği bu çalgının nasıl icra edileceğine yönelik yöntemsel de bir yaklaşım sergileyen Le Romain tarihte bilinen *Principes de la flute traversiere, de la Flute a Bec, et du Haut-bois, Op.1* adlı ilk flüt metodunu da 1707 yılında yayımlamıştır (Koçyiğit, 2012). Bu metotta, mucidi olduğu tek perdeli flütün standart parmak pozisyonlarıyla (s. 48-49) hızlanma odaklı kullanılabilecek trill, tremolo ve çarpma sesleri için alternatif parmak pozisyonlarını da detaylı bir şekilde çizelgeleyerek göstermiştir (Hotteterre, 1728, s. 50-53). Le Romain, alternatif parmak pozisyonlarının entonasyon boyutunda kullanımına dair ayrı bir bölüm ayırmış, metodun

1 Araştırma görevlisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye. E-mail: umitkoc@gazi.edu.tr

2 Profesör, Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Ankara, Türkiye. E-mail: karaelma@gazi.edu.tr

sonunda triller için kullandığı perdelerin tizleşme ve pesleşme adına nasıl kullanılabileceğine de (s. 18-21) ayrıntılarıyla yer vermiştir (Hotteterre, 1728). Le Romain Fransız flüt okulunun kurucu üyesi olarak gösterilmiş ve yayımladığı bu metot yalnız amatör müzisyenlere yol göstermesi açısından değil müzikal görüşleriyle de 18. yüzyıl süresince en çok basılan yayım olmuştur (Toff, 1996).

Popülaritesi Hotteterre ile zirveye tırmanan flüte kritik ikinci dokunuş 18. yüzyılda J. J. Quantz tarafından olmuştur. Quantz, döneminin anlayışına özgü olarak anarmonik seslerin her ne kadar bağdaş gözüktüyorsa da birbirinden farklı sesler olduğunu savunmuş ve flütte bir ek perde olarak hâlihazırda Re# perdesi bulunurken anarmoniği Mib perdesini de ikinci bir ek perde olarak flüte eklemiştir (Toff, 1996). Yalnızca ikinci bir ek perde ilave etmekle kalmayan Quantz, flütün başlık kısmında yaptığı yeniliklerle de adeta bir devrim niteliğinde flütü akort edilebilir bir enstrüman haline getirmiştir (Koçyigit, 2010). Bu yeni çalgıya 1752 yılında *Flüt Çalmayı Öğrenme Üzerine Deneme* (Versuch Einer Anweisung Die Flöte Traciersiere Zu Spielen) adlı metodunu yazarak müzik ve flüt pedagojisi üzerine geniş kapsamlı bilgilere de yer vermiştir (Turgay, 2017). Quantz, metodunda ayrıca bir parmak pozisyonu diyagramına yer vererek hem standart pozisyonları hem de alternatif parmak pozisyonlarıyla dönem flütünün nasıl çalınması gerektiğine dair açıklık getirmiştir (Quantz, 1752, s. 353).

Yalnız iki delikten meydana gelen basit bir kemik parçasının, 17 perdeden oluşan altın, gümüş ve platin gibi çok değerli metallerle dövüleceği, adeta mühendislik harikası bir çalgıya dönüşebileceğini kim bilebilirdi ki? 19. yüzyılda bu mucizeyi gerçekleştiren Theobald Boehm'in dehası tarihte büyük harflerle yazılmıştır. Bu yüzyılın ilk yarısında flütü tahta formundan çıkarmış ve derinlemesine akustik hesaplamalarla birçok farklı kalıplara dökmüştür. Bu kalıplarda birbirinden değişik metal ve alaşımlarla yüzlerce denemeler yapan Boehm, ergonomiyi temel alarak çalgıyı kromatik bir yapıda her parmağa tek bir nota gelecek şekilde ustaca tasarlamıştır. Günümüze değin gelecek ve dünyada standart flüt olarak kabul edilecek bu çalgıyı 1871 yılında *Flüt ve Flüt İcrası* (Die Flöte und das Flötenspiel) adını verdiği kitapla dünyaya tanıtmıştır. Boehm, kitabında kendi flüt mekanizmasının evrimsel sürecini en detayına inerek anlatmış ve göstermiş olduğu diyagramlarla flütün geleneksel parmak pozisyonlarını (GPP) ve alternatif parmak pozisyonlarını (APP) standart hale getirip, gelecek kuşaklara aktarmıştır (Alıcı, 2010; Boehm, 1922, Dikicigiller, 2014; Powell, 2002; Sarıboğa, 2011; Toff, 1996; Tüfekçioğlu, 2007).

Flüt, geçirdiği evrimi süresince kullanılan parmak pozisyonları da aynı şekilde değişimler göstermiştir. Her ne kadar Boehm'in geliştirdiği flüt günümüzde hala daha standart olarak kullanılıyor olsa da özellikle 20. yüzyıla başlayan yenilik arayışları ve avangart çalım teknikleri Boehm'in standart haline getirdiği parmak pozisyonlarını tamamıyla değiştirmiştir. Yapılan literatür taramasında 1707 yılında yayımlanan ilk metottan günümüze kadar flütün evrimsel sürecinde kritik basamaklara sahip üç yapımcı ve bu yapımcıların geliştirdiği parmak pozisyonlarına dair yukarıda bilgiler verilmiştir. 2023 yılında Türkçe literatürde yapılan taramalar sonucunda alternatif parmak pozisyonlarını yer aldığı 14 adet akademik çalışma tespit edilmiştir (Gökdemir, 2022; Perçin, 2022; Uğurlu, 2021; Bayram, 2020; Dedeoğlu, 2019; Çil, 2018; Uşen, 2013; Sarıboğa, 2011; Bulut, 2011; Özer, 2010; Coşkun, 2010; Turgay, 2002; Gündüz, 2008; Turgay, 1993) Yalnız yapılan literatür taramasında alternatif parmak pozisyonlarının eser merkezli kullanılabileceği yerler gösterilirken yayımlanmış hiçbir akademik çalışmada bu alternatif parmak pozisyonlarının pedagojik anlamda öğretilabileceğini yönelik hiçbir yaklaşım tespit edilmemiştir. Literatürde tespit edilen bu boşluk pedagojik bir yaklaşımla alternatif parmak pozisyonlarının nasıl öğretilabileceği sorunsalını doğurmuştur. Bu doğrultuda çalışmanın problem durumu da *başlangıç seviyesi mesleki flüt eğitiminde alternatif parmak pozisyonlarının kullanımına yönelik uzman görüşleri nasıldır?* olarak belirlenmiştir. Elde edilecek sonuçların oluşturulabilecek yeni bir metodun da nasıl yönlenebileceği konusunda önem taşıdığı ve gelecekte bu yönde yapılabilecek araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Başlangıç seviyesi mesleki flüt eğitiminde alternatif parmak pozisyonlarının kullanımına yönelik uzman görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma nitel paradigmayla bir temel nitel araştırma çalışması olarak yürütülmüştür. Merriam'a (2015) göre temel nitel araştırmada araştırmacılar, insanların tecrübelerini anlamlandırdıkları ve nasıl inşa

ettikleri ile ilgilenirler. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum örnekleme modeli olarak belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.119). Bu doğrultuda öncelikle Türkiye’de mesleki flüt eğitimi veren resmî kurumlar tespit edilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Türkiye’nin beş farklı mesleki flüt eğitimi veren kurumunun sekiz uzman eğitimcisi oluşturmaktadır. Bu sekiz kişinin demografik bilgileri ve yapılan görüşmelerin süreleri ayrıntılı bir şekilde Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcılar	Eğitim Durumu	Mezuniyet	Kurum	Deneyim	Süre*	Tarih*
Uzman 1	Doktora	Devlet Konservatuvarı	Devlet Konservatuvarı	32 yıl	50:01	02.04.2022
Uzman 2	Doktora (devam)	Güzel Sanatlar Fakültesi	Devlet Konservatuvarı	10 yıl	37:55	12.05.2022
Uzman 3	Doktora (devam)	Eğitim Fakültesi	Eğitim Fakültesi	8 yıl	29:42	05.04.2022
Uzman 4	Yüksek Lisans	Devlet Konservatuvarı	Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	22 yıl	41:55	08.05.2022
Uzman 5	Doktora	Eğitim Fakültesi	Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	16 yıl	45:53	02.05.2022
Uzman 6	Ön Lisans	Bando Okulları Komutanlığı	Askeri Bando	12 yıl	12:00	21.04.2022
Uzman 7	Ön Lisans	Bando Okulları Komutanlığı	Askeri Bando	11 yıl	18:01	19.04.2022
Uzman 8	Doktora (devam)	Eğitim Fakültesi	Güzel Sanatlar Fakültesi	10 yıl	59:55	02.05.2022

*Yapılan görüşmeye ilişkin süre ve tarih

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplamak için yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Bu görüşme formunu oluşturmak için öncelikle ilgili literatür taraması yapılmış, ardından alanında uzman bir flüt sanatçısı, aynı zamanda 41 yıllık mesleki tecrübeye sahip bir devlet konservatuvarı flüt eğitimcisi ile yüz yüze yapılandırılmamış bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Ses kaydına alınan bu görüşme öncelikle yazıya dökülerek betimsel analizi yapılmış, elde edilen veriler ışığında iki ana soru ve yedi sonda sorulardan oluşan ilk yarı yapılandırılmış görüşme formu taslağı ortaya çıkarılmıştır. Görüşme formunun taslak hali üç flüt eğitimi uzmanı, bir ölçme ve değerlendirme uzmanı ve ayrıca bir Türkçe uzmanının görüşlerine sunulmuş soru içerikleri geliştirilmiş ve sondaj sorular eklenmiştir. Bu görüşme formu, nitel araştırmanın doğası gereğince çalışmanın bitişine kadar evrimini sürdürmüş ve üç ana ve 13 sonda sorudan meydana gelen son haline ulaşmıştır.

Tamamı yüz yüze gerçekleştirilen ve kayıt altına alınan bu görüşmeler öncelikle yazıya dökülmüş ve betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analizde bilgi, daha önceden belirlenmiş temalara göre oluşturulabileceği gibi, araştırmanın yürütülmesi esnasında meydana gelen sorular ya da boyutlar da göz önünde bulundurularak sunulabilmektedir. Betimsel analizde amaç, mevcut bulguların bir anlam bütünü içerisinde okuyucuya yönelik düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır. Betimsel analizle elde edilen veriler önceden belirlenmiş temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu analiz yönteminde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışma verilerinin analiz edilmesi, kategorilerin yorumlanması, ortak temaların bulunmasında sırasında iki uzmanın da görüşleri alınarak çalışmanın güvenilirliği sağlanmıştır. Bu çalışmada geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması adına kristalleştirme, akran görüşü, uzman görüşü ve zengin betimleme ölçütlerine yer verilmesine dikkat edilmiştir. Bu bağlamda, görüşme sorularının oluşumu ve veri analizi sonrasında elde edilen kod-kategori ve temaların uyumluluğu

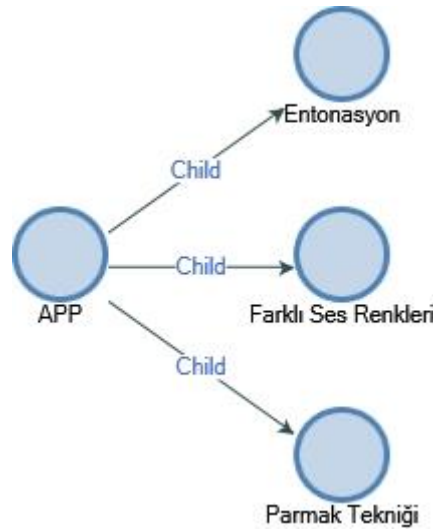
açısından uzman ve akran görüşü alınmış, araştırmanın seyri detaylandırılarak açıklanmış ve çalışmanın bulgular kısmında katılımcıların ağzından doğrudan alıntılar verilerek sunulmuştur.

Çalışmada elde edilen veriler, araştırmacı tarafından düzenlenmiş, temalarla ilişkilendirilerek elde edilen yorumlara bulgular kısmında yer verilmiştir. Bunun yanında verilerin çözümlenebilmesi ve etik kuralları çerçevesinde katılımcı görüşlerinin ele alınabilmesi için her bir katılımcıya kod verilmiştir. Katılımcı gizliliğinin sağlanması açısından, görüşme esnasında katılımcılar Uzman 1, Uzman 2 vb. olarak kodlanmış, bazı katılımcı görüşleri bulgular ve tartışma ve sonuç bölümünde doğrudan alıntı yapılarak sunulmuştur.

Bulgular

Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunda uzmanlara üç ana soru yöneltilmiştir. Bu sorulardan ilki katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek üzere yöneltilmiş olup elde edilen bulgulara tablo 1’de yöntem kısmında yer verilmiştir. Yöneltilen diğer iki sorudan birincisi alternatif parmak pozisyonlarının tanımı ve kullanım amaçlarını, diğeri ise başlangıç düzeyi mesleki flüt eğitiminde kullanımına dair görüşleri olmuştur. Birinci soru için elden edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Şekil 1’de elde edilen bulgulara dair kod, kategori ve temalara yer verilmiştir.

Şekil 1. Elementer bir yaklaşımla alternatif parmak pozisyonları

Şekil 1 incelendiğinde alternatif parmak pozisyonlarını oluşturan ana elementlerin *entonasyon*, *parmak tekniği* ve *farklı ses renkleri* olduğu gözükmemektedir. Uzman 1 bu durum hakkında “APP’leri üçe ayırmak gerekiyor; ilki parmak tekniği açısından fayda sağlayan yardımcı parmak pozisyonları, ikincisi renk ve entonasyon için, üçüncüsü ise avangart teknikler ve multifonikler çalabilmek için bulunmuş APP’lerdir.” ifadesi çalışmada elde edilen tüm verilerin analizinden sonra ortaya çıkan kategori ve temalara verilmiş en yakın cevaptır denilebilir.

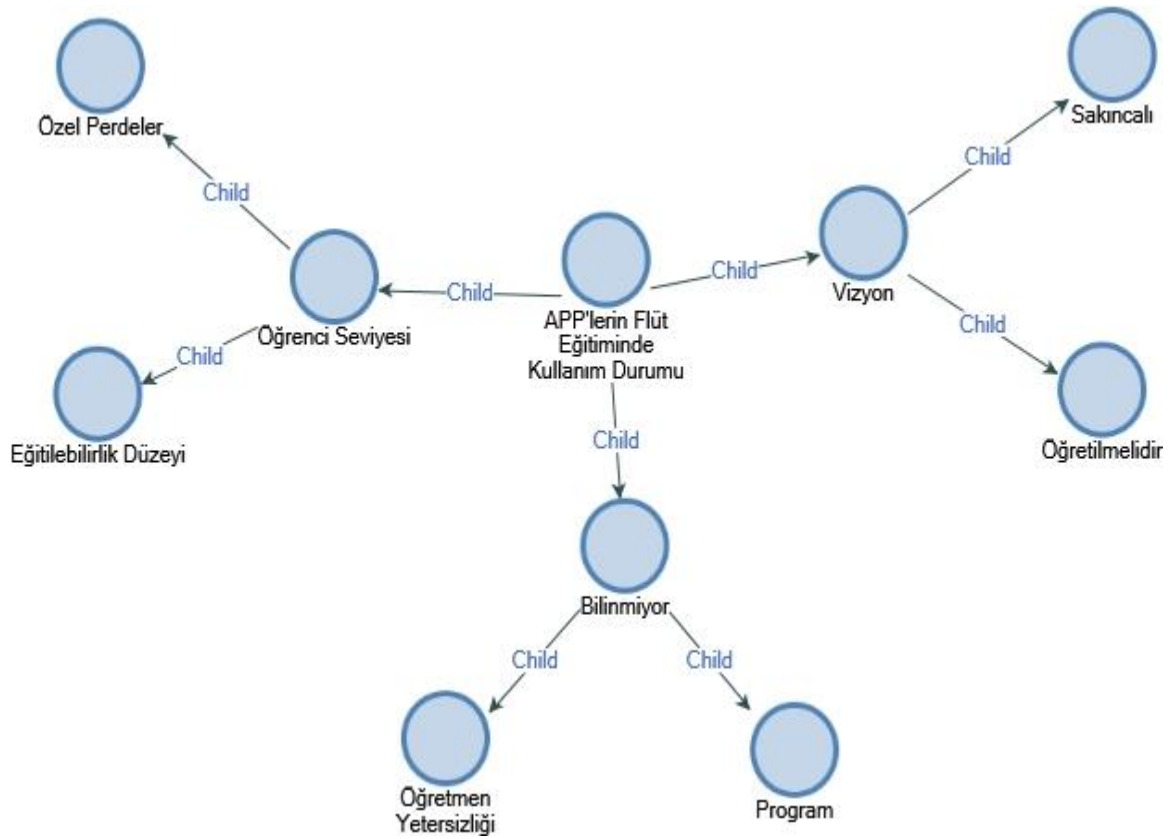
Entonasyon boyutu ele alındığında katılımcıların uyum sağlamak adına tizleşmek ve pesleşmek için APP’leri tercih ettiği görülmektedir. Tüm katılımcıların vurguladığı ortak bir nokta ise flütün 3. oktav seslerindeki icra zorluğu ve APP’lerin bu konudaki muazzam faydasıdır. Uzman 8 bu konu hakkında “3. oktav seslerinde APP’leri yoğun bir şekilde kullanıyorum. Hem daha rahat çalmamı hem de entonasyonda iyileşmeler sağladığı için tercih ediyorum.” açıklamalarında bulunurken Uzman 6 “GPP’lerin entonasyon için yeterli olduğunu düşünüyorum. Yalnız üçüncü oktav seslerinin icrası sorun çıkarabiliyor. Bu nedenle APP’ler 3. oktav sesleri çalınırken entonasyona olumlu katkılar sağlıyor diyebilirim.” açıklamalarında bulunmuşlardır. Uzman 1 ise APP’lerin kullanımı için bir uyarıda bulunmuş, “Renk ve entonasyon için olan APP’leri çağdaş flüt çalım tekniklerini iyi bilmeyen, esneklikten yoksun insanların uygulayabilmesi mümkün değil. Kişinin müthiş bir esnekliğe sahip olması gerekiyor.” ifadesiyle APP kullanımında esnekliğin ne kadar mühim olduğunu vurgulamıştır.

Katılımcılar *farklı ses renkleri* boyutunda çağdaş-ileri çalım tekniklerine vurgu yapmışlar ve geleneksel çalımın çok uzağında neredeyse her bir çalım tekniğinin APP’ler ile oluşturulduğunu belirtmişlerdir. Buna ek olarak katılımcılardan beşi genel ses renginde değişiklikler sağlamasında ve piyanissimo’dan fortissimo’ya anlık değişen dinamiklerde APP’leri

kullandıklarını belirtmişlerdir. Uzman 6 “APP’ler ve özellikle doğuşkanlardan elde ettiğim farklı ses renklerinin flüt yorumuma katkı sağladığını söyleyebilirim.” açıklamalarında bulunurken Uzman 1 bu konuda “APP’ler ile ortaya koyduğum yorum değişti. Nasıl bir renkle çalmak istediğine bağlı dönemsel bir yaklaşım gösterebiliyorum. Örneğin harmonik parmak pozisyonlarını ben sık kullanıyorum. Niye? Çünkü renk değiştirebiliyorum ama bunu kim anlıyor? Efektif olarak dinleyicinin kulağına hitap edebiliyorum fakat müzisyenlerin ‘aaaa sese bak, tonu kötü’ olarak değerlendirmelerine maruz kalıyorum. Yani müzisyenler ile dinleyici farklı bir yaklaşım sergiliyor. Bilgi arttıkça olumsuzluklar da artar, geleneklere bağlı insanlar yeniliklere kapalıdır.” ifadeleriyle bu konunun kritik ve tartışmalı unsurlarına göndermelerde bulunmuştur.

Parmak tekniği boyutu ele alındığında katılımcıların tümü zorlu pasajların icrasında APP katkısının su götürmez olduğunu vurgulamışlardır. Uzman 2 bu konuda “GPP’ler ile uzun uğraşlar sonunda çözemediğim zor pasajları adeta sihirli bir dokunuşla iyileştirdiğini görmek inanılmaz diyebilirim.” açıklamalarında bulunurken Uzman 4 “Flüt virtüözlerinin bunları sanki ek perde değil de olması gerekeni buymuşçasına icra ettiklerine tanık oldum.” ifadeleriyle duruma açıklık getirmişlerdir. Ayrıca katılımcılardan beşi 3. oktav seslerinde hızlanma zorluğuna değinmiş ve APP’lerin bu konuda hızlanma amacına uygun hizmet ettiğini belirtmişlerdir. Uzman 2 bu hususta “Flütte özellikle üçüncü oktav seslerinin icrası ilk iki oktava göre daha zordur. Bu nedenle hem entonasyon hem de parmak çabukluğu için birçok farklı APP’yi kullandığım oluyor.” fikrini beyan etmiştir. Ayrıca katılımcılardan üçü APP’leri süsleme işaretlerinde sıkça kullandıklarından söz etmişlerdir.

Katılımcılara ikinci olarak “APP’lerin başlangıç seviyesi mesleki flüt eğitiminde kullanılmasına dair düşünceleriniz nelerdir? Çalıştığınız kurumda öğretim durumu nasıldır?” sorusu yöneltilmiştir. Şekil 4’te elde edilen bulgulara dair kod, kategori ve temalara yer verilmiştir.

Şekil 2. APP’lerin flüt eğitiminde kullanım durumu

Şekil 2. incelendiğinde APP’lerin flüt eğitiminde kullanım durumuna yönelik *öğrenci seviyesi*, *bilinmezlik* ve *vizyon* başlıkları ortaya çıkmıştır. Uzmanların tamamı APP’lerin öğretimi noktasında en kritik boyutun öğrenci seviyesi olduğunda hemfikirlerdir. Uzman 8 bu konuda “APP’leri kullanabilecek öğrenci potansiyeline baktığımızda, şu an 10 tane öğrencim varsa yalnızca 2 ya da 3’ü bunları kullanma ihtiyacı duyuyor. APP’lerin genel amacı çalımı rahatlatmak, öğrencilerimin yalnızca 2 ya da 3’ü ancak bu seviyede eser veya etütlerle ilgileniyor. Geri kalan 7’sinin maalesef konudan

haberi yok. APP'ler daha iyi öğrencilerle çalışıldığı takdirde mutlaka çok daha iyi sonuçlar verecektir. Burada öğrenci potansiyeli kritik bir rol oynuyor. Bireyin APP'leri biliyor olması ile kullanabiliyor olması arasında bence büyük bir fark var." ifadeleriyle öğrenci seviyesinin ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca beş uzman, öğrencilerin *eğitilebilirlik düzeyinin* bu konuda önemli bir etkisi olduğunu savunmuşlardır. Uzman 3 "Bu eğitim aslında flütün eğitiminin başlangıcında biraz kafa karışıklığına yol açabilir. Öğrenci biraz ilerledikten sonra her şeyin bir alternatifi olduğunu öğrenebilir. Öncelikle bireyin kafasında geleneksel parmak pozisyonları bir kalıp şeklinde yer almalı. Ancak ve ancak yaşadığı sıkıntıyı çözemiyorsa alternatiflere başvurulmalıdır. Bu nedenle APP'leri öğrenciye çok bilinçli bir şekilde empoze etmek gerekiyor" belirtirken Uzman 5 "İlk öğrenim sırasında bu becerileri bellek çok önemli, sonrasında değiştirmeye çalıştığınızda çok zorlanıyorsunuz. APP'leri entonasyon için kullanmak biraz daha üst seviye icracılar için mümkün. Başlangıç seviyesinde bunları göstermek akıl karışıklığına neden olabilir." *Özel perdeler* söz konusu olduğunda ise Uzman 3 "Örneğin Sib perdesinin alternatifleri mutlaka öğretilmelidir. Fa#’de olabilir. Yalnız çok fazla yüklemeye yapmak öğrencide kafa karışıklığına yol açabilir." derken Uzman 4 "En azından parmak tutma alışkanlığının, 2. oktav do#-re geçişlerinde olsun belirli arpej ve hızlı pasajlar olsun, öğretilmesi gerekir." ifade etmiştir.

Vizyon olarak APP'lerin öğretimi ve kullanım durumuna bakıldığında uzmanların altısı flüt eğitiminin başlangıç seviyesinde yalnızca GPP'lerin öğretilmesinin hayati önem taşıdığını belirtmiş, APP'lerin ileri seviyelerde sunulması gerektiğini savunmuştur. *Öğretilmelidir* ve *Sakıncalıdır* temalarında işlenen bu konu üzerine Uzman 1 "Bunlar belli bir seviyeden sonra öğrenciye kesinlikle öğretilmeli. Yalnız, en son noktadır APP kullanımı, birinci çözüm değildir." Uzman 3 "Öncelikle bireyin kafasında geleneksel parmak pozisyonları bir kalıp şeklinde yer almalı. Ancak ve ancak yaşadığı sıkıntıyı çözemiyorsa alternatiflere başvurulmalıdır. Bu nedenle APP'leri öğrenciye çok bilinçli bir şekilde empoze etmek gerekiyor." derken bu konuya katılım sağlamayan Uzman 8 "Aslında parmak pozisyonu değiştirmek sonradan zorluk yaratabilecek bir şey. Bu nedenle flüt eğitiminin ilk aşamalarında bazı APP'lerin bireylere gam ve arpejler içerisinde gösterilmesi gerekiyor" ifadeleriyle konuyu tasvir etmiştir.

Alternatif parmak pozisyonlarının *öğretmen yetersizliği* ve *program* eksiklikleri yüzünden yeterince *bilinmiyor* olduğu uzmanların görüşleri doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Uzman 2 bu konuyla ilgili "Türkiye’de mesleki flüt eğitimi alan birçok öğrencinin APP’lerden bihaber olduğunu söyleyebilirim. Katıldığım birçok masterclass ve farklı çalıştaylarda gözlem yapıyorum ve maalesef APP’leri kullanan çok az insanla karşılaştım diyebilirim. Buna rağmen usta flüt sanatçıların hemen hemen hepsi bu APP’leri adeta normal bir parmak pozisyonuymuş gibi kullandığını gözlemliyorum." bildirirken Uzman 4 "Çalıştığım kurumda APP’ler yeterince bilinmiyor. Flüt eğitim programında bu bilgiler yer almadığı gibi birçok öğrenci ve hatta öğretmenin de APP’lerden bihaber olduğunu söyleyebilirim." açıklamalarında bulunmuştur. Uzman 8 bu konunun önemi hakkında uzun uzun durmuş ve "Türkiye’deki flüt eğitimi göz önünde bulundurduğumda iki farklı yaklaşımla karşılaşıyorum diyebilirim. Bir tanesi kapalı perdeli flütlerle çalmanın daha doğru olduğunu düşünen ve APP konusunda daha katı davranıp GPP’leri destekleyen hocalar. Hatta flütü akort etmeyi dahi bilmeyen hocaların Türkiye’nin önemli kurumlarında eğitim verdiğini gördüm. Bu kişilerle oturup da APP’ler üzerine konuşmak fazlaca anlamsız. Ne yazık ki belki de Türkiye’deki flüt eğitimcilerinin %60-%70’ini bu kişiler oluşturuyor olabilir. Bir diğer ekol ise sanat veya müzikle ilgili hissiyatı birinci dereceden tecrübe etmiş bir nesil. Onlarsa; bir arada çalmak, bir ahenk oluşturmak, rezonans aramak, oda müziği yapmak ve felsefi bir anlatımla sanatı ortaya koymak için uğraşıyorlar. APP’ler bu tür insanlar için bir fark yaratabilir, bir kolaylık sağlayabilir." açıklamalarında bulunmuştur.

Alternatif parmak pozisyonlarının başlangıç seviyesinde öğretilmesine dair elde edilen temalar Şekil 3. aşağıdaki gibi verilmiştir.

Şekil 3. Başlangıç seviyesi mesleki flüt eğitiminde APP'lerin nasıl kullanılacağına yönelik temalar

Başlangıç seviyesinde APP'lerin öğretimi söz konusu olduğunda uzmanların dördü kesinlikle öğretilmemesi gerektiğini ifade ederken, dört uzman da *gam ve arpej çalışmaları*'nın yanı sıra *hızlanma* boyutunda bu konunun öğretiminin önem teşkil ettiğini belirtmiştir. Uzman 4 “Başlangıç eğitiminde GPP'lerin öğrenmesini, ona hâkim olmasını isterim. Bireyin çalgı üzerindeki hâkimiyeti iyice geliştiğinde küçük illüzyonlara, işin tadını çıkarmak adına yardımcı perdeleri öğretmeye başlarım.” Uzman 1 “Hızlanmayı etkileyen APP'ler başlangıç seviyesinde de uygulanabilir, yalnız belirtmek isterim önce geleneksel parmak pozisyonlarını öğretmelisin.” Uzman 2 “Parmakları hızlandıran belli başlı APP'ler başlangıç eğitiminde verilebilir. Örneğin parmak tutma alışkanlığı, özellikle fa# perdesinin 4. Parmakla tutularak çalındığı birçok durum başlangıç eğitiminde gösterilebilir.” görüşlerini beyan etmişlerdir. Uzman 8 ise bu konuda farklı düşündüğünü belirtip “Aslında parmak pozisyonu değiştirmek sonradan zorluk yaratabilecek bir şey, uyum sorunu olmasın diye öğrenciye gam ve arpej çaldırırken, aralık çaldırırken göstermek lazım.” söylevinde bulunmuştur. Uzman 3 ise “öğrencilerime geleneksel parmak pozisyonlarını öğrettikten sonra zorlandıkları bir pasajda bir alternatif perde ile işi çözebileceğimizden bahsediyorum. Bu durum karşısında aşırı derecede heyecanlanıyorlar. Hele ki bu alternatif pozisyon işlerini gerçek anlamda kolaylaştırıyorsa bu durumun onları flüt çalmaya da olumlu yönde teşvik ettiğini görüyorum. Yalnız, daha standart pozisyonun nerede olduğunu hatırlayamayan bir öğrenciye böylesi bir alternatifi göstermenin de problem yaratabileceğini düşünüyorum. Bu nedenle başlangıç seviyesinin ileriki aşamalarında, özellikle de hızlanma boyutunda bu alternatiflerin gerçek anlamda katkı sağladığını deneyimlerimle gözlemledim” açıklamalarıyla başlangıç seviyesinin geç aşamalarında APP'lerin öğretilmesinin gerekli olduğunu vurgulamıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan kod-kategori ve temalar yukarıda bulgular kısmında verilmiştir. Aşağıda sonuç kısmında elde edilen veriler tartışılarak özetlenmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

Sonuç

Yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler ışığında araştırmanın amacına yönelik sonuç olarak bir tema ve üç ana kategori elde edilmiştir. Katılımcılara alternatif parmak pozisyonlarını (APP) nasıl tanımladıkları sorulduğunda cevap olarak *entonasyon*, *farklı ses renkleri* ve *parmak tekniği* kategorileri ortaya çıkmıştır. Başlangıç seviyesi mesleki flüt eğitimine yönelik uzman görüşleri de bu kategoriler altında sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

Entonasyon boyutunda katılımcılar APP'leri yalnızca tizleşmek ve pesleşmek adına değil, aynı zamanda flütün 3. oktavının icra zorluğunu azaltmada da muazzam bir katkısının olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda APP'lerin özellikle flütte 3. oktav seslerinin hem icrasında hem de tizleşme ve pesleşme boyutlarında kayda değer bir katkı sağlayacağı söylenebilir. Özellikle dinamiklerin anlık değişiminde, subito piano ya da sforzando gibi dinamiklerin icrasında entonasyondan ödün vermemek adına APP'lerin kullanımının kritik bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Fakat uzmanlar bu APP'lerin kullanımı için ileri seviyede tonal bir esnekliği de gerektirdiğini vurgulamışlardır. Yalnız, başlangıç seviyesi eğitiminde entonasyonun ikinci planda kaldığı, daha çok postür, flütün tutuşu ve standart (geleneksel) parmak pozisyonlarının doğru bir şekilde oturtulması gerektiği için entonasyon boyutunda APP'lerin öğretiminin sakıncalı olabileceğini, birden fazla alternatifle tek bir perdenin öğretilmesinin kafa karışıklığına neden olabileceğini

vurgulamışlardır. Bu bağlamda entonasyon boyutunda APP'lerin başlangıç seviyesi flüt eğitiminde öğretilmemesi gerektiği söylenebilir.

Elden edilen ikinci kategori *farklı ses renkleri* konusunda uzmanlar, çağdaş (avangart) flüt çalım tekniklerinin her birinin aslında alternatif bir parmak pozisyonuna ihtiyaç duyduğunu, özellikle multifonik seslerin üretiminde bambaşka bir flüt çalım diyagramının kullanıldığı konusunda hemfikirlerdir. Buna ilaveten, geleneksel bir eserin icrasında standart parmak pozisyonlarının yerine alternatiflerini tercih etmeleri durumunda ise; yorumsal kaygı, farklılık yaratma ve dönemsel özellikleri yansıtmaya gibi arayışların içerisinde oldukları söylenebilir. Bu yaklaşımın başlangıç seviyesi mesleki flüt eğitiminde söz konusu olmadığı, öğrencilerin daha çok doğru ses çıkarabilme, üfleme tekniği ile standart parmak pozisyonları arasında bir bağ kurma gerektiğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda başlangıç seviyesi mesleki flüt eğitiminde farklı ses renklerini ortaya çıkarmak konusunda APP'lerin öğretilmemesi gerektiği söylenebilir.

Parmak tekniği boyutunda ise uzmanların tümü APP'lerin hızlanma boyutunda muazzam bir katkısı olduğu konusunda hemfikirlerdir. 3. oktav seslerinin icrası ve bu oktav içerisindeki hızlı pasajların seslendirilebilmesinin zorluğunu vurgulayan uzmanlar APP'lerin bu konuda büyük kolaylık sağladığını ve öğrenilmesinin elzem olduğunu belirtmişlerdir. Buna nazaran başlangıç flüt eğitiminde APP'lerin kesinlikle öğretilmemesi konusunda 4 uzman hemfikirken diğer 4 uzman ise özellikle “Gam” ve “Arpej” boyutlarında bu parmak pozisyonlarının başlangıç seviyesinin ileriki aşamalarında öğretilmesi gerektiğini bildirmişlerdir. Ayrıca standart bir parmak pozisyonunun alternatifleriyle değiştirilmesinin ileri seviyelerde sorunlar oluşturabileceği düşünüldüğü için belli gam ve arpejlerde bu APP'lerinin öğretilmesinin gerekliliğini dile getirmişlerdir.

Sonuç olarak, alternatif parmak pozisyonlarının flüt icrasının basamaklarında çok önemli bir yer teşkil ettiği, kullanımının icracının yorum gücünü artırmasıyla; hızlanma, çeviklik ve farklı ses renklerinin icrası ve çağdaş çalım teknikleri boyutlarında muazzam bir katkısı olduğu ortaya çıkmıştır. Başlangıç seviyesi mesleki flüt eğitimi göz önüne alındığında ise *entonasyon* ve *farklı ses renkleri* boyutlarında APP'lerin öğretilmesinin uygun olmayacağı yalnız, *parmak tekniği* boyutunda hızlanma amaçlı belirli gam ve arpej çalışmalarında öğretilmesinin uygun olabileceği ortaya çıkmıştır.

Yazar Özgeçmişi

Ümit Koç 2013 yılında Trakya Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'ndan 2014 yılında mezun olmuş ve Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Aynı yıl Bartın Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak göreve başlayıp, 2015 yılından itibaren akademik görevini Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde araştırma görevlisi olarak devam ettirmektedir. 2017 yılında yüksek lisansını bitirerek aynı kurumda doktora öğretimine başlamış olup doktora tez çalışmalarına Prof. Dr. Barış Karaelma eşliğinde devam etmektedir.

Prof. Dr. Barış Karaelma 1999 yılında Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzikoloji Bölümünden mezun olduktan sonra 2003 yılında Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzikoloji Anasanat Dalı'nda yüksek lisansını bitirmiştir. Doktora eğitimini 2003 – 2008 yılları arasında Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Müzik Eğitimi bölümünde başarıyla bitirerek doktor ünvanı almaya hak kazanmıştır. 1999 – 2003 yılları arasında Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak, 2003 – 2008 yılları arasında Gazi Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalıştıktan sonra 2009 yılında Gazi Üniversitesi'nde Yrd. Doç. Dr. ünvanıyla öğretim üyesi olarak akademik kariyerine devam etmiştir. 2018 yılında Doçent Dr. olarak Gazi Üniversitesi'nde yükselmiş ve 2020 yılından itibaren aynı üniversitenin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde Prof. Dr. olarak çalışmalarına devam etmektedir.

Kaynaklar

- Alıcı, S. (2010). *Paul Taffanel ve morceaus impose geleneği*. Sanatta Yeterlilik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Bayram, İ. (2020) *Genişletilmiş flüt tekniklerinin tarihsel gelişimi ve icracı-besteci bağlamında incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Boehm, T. (1922). *The flute and flute-playing. (Flüt ve Flüt İcrası)*. Translated and annotated by Dayton C. Miller, The Judson Company, Cleveland, Ohio.
- Bulut, S. (2011) *Sergei Prokofiev op.94 no.2 re majör flüt-piyano sonatı: flüt icrası için teknik öneriler ve form analizi*. Sanatta Yeterlilik. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Coşkun, E. (2010) *Flütün entonasyon problemi üzerine teknik çalışmalar*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Çil, İ. (2018) *Geleneksel Türk müziğinin flüt ile icrasında ileri flüt tekniklerinden mikroton sesler ve perde bükme kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu Üniversitesi, Ordu.
- Dedeoğlu, Y. Y. (2019) *Çağdaş flüt eserlerinde mikrotonal yaklaşımlar*. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Dik, C. (2016). Flüt çalgısının gelişim sürecinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yıl:3, Sayı: 6, Mart.
- Dikicigiller, B. B. (2014). Flütün Alman sanatı ekseninde mekanik ve sanatsal gelişimi: 18. ve 19. yüzyıl. Sanatta yeterlilik tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Gianni, T. (1993). *Jacques Hotteterre le Romain and His Father*, Martin. (Romalı J. Hotteterre ve Babası Martin) Early Music, Vol. 21, No. 3, French Baroque II, pp. 377-386+389-390+393-395, Oxford University Press.
- Gökdemir, A, T. (2022) *Flüt eğitiminde çağdaş etüd ve tekniklerin derlenmesi üzerine metodolojik bir sınıflandırma*. Sanatta Yeterlilik. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Gündüz, J. (2008) *Andre Jolivet'in Cinq Incantations' u üzerine bir çalışma kılavuzu önerisi*. Sanatta Yeterlilik. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Hotteterre, J. M. (1728). *Principes De La Flute Traversiere (Flüt Prensipleri)*.
- Koçyiğit, Ö. (2010). Flüt tarihinde Johann Joachim Quantz'ın önemi. Sanatta yeterlilik tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Merriam, S.B. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri (Çev. Ed. S. Turan)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Onuk, Ö. (2019). Dünyanın en eski çalgıları: taş devri flütleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 176-184
- Özer, A. (2010) *Flüt tekniğinin çağdaş anlayışla incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Perçin, S. (2022) *Cecile Chaminade'in "Concertino" flüt eserinin analizi icra sürecinde karşılaşılabilecek sorunlar ve çalışma yöntemleri için çözüm önerileri*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Powell, A. (2002). *The Flute*, USA: Yale University Press
- Quantz, J. J. (1752 - 2001). *On Playing The Flute (Flüt İcrası Üzerine)*, Translated with notes and an introduction by Edward R. Reilly Second Edition. Boston: Northeastern University.
- Sarıboğa, B. (2011) *Theobald Boehm ve Boehm sistemi flüt enstrümanında dönüm noktası*. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Solum, J. (1992). *The Early Flute (Erken Flüt)*, Oxford: Clarendon Press.
- Toff, N. (1996). *The Flute Book (Flütün Kitabı)*, New York: Oxford City Press.
- Turgay, H, H. (1993) *Ton geliştirmede ileri teknikler (Flüt)*. Sanatta Yeterlilik. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Turgay, H, H. (2002) *Flüt eğitimi açısından nüans probleminin çözümünde teknik boyutun kavranmasının önemi*. Sanatta Yeterlilik. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Turgay, H. (2017). Flüt Vibratosunun Teknik, Müzikal ve Kültürel Boyutu. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 3(2), 71-81.
- Tüfekçioğlu, I. (2007). *Pikolo ve tarihçesi*. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Uğurlu, D, U. (2021) *Fransız flüt ekolünde modern teknikler ve Paris konservatuvarı Morceau Impose geleneği (2009'dan günümüze)*. Sanatta Yeterlilik. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Uşen, Ş. (2013) *Postmodern müzik kavramı bağlamında Luciano Berio'nun Sequenza I adlı eseri ve bu eserde kullanılan çağdaş flüt teknikleri*. Sanatta Yeterlilik. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Expert opinions on the use of alternative fingering positions in beginner vocational flute training

Abstract

This study, which aims to reveal expert opinions on the use of alternative finger positions in beginner level vocational flute education, was conducted as a basic qualitative research study with a qualitative paradigm. The study group of the research was determined as the maximum sampling model. In this direction, first of all, official institutions providing vocational flute education in Turkey were determined, and eight expert trainers from five different vocational flute education institutions in Turkey formed the working group. A semi-structured interview form consisting of three main and 13 probe questions was used to collect data in the study. These interviews, all of which were conducted face-to-face and recorded, were first transcribed and subjected to descriptive analysis. The data obtained in the study were arranged by the researcher, and the comments obtained by associating them with the themes were included in the findings section. In addition, a code was given to each participant so that the data could be analyzed and participant views could be addressed within the framework of ethical rules. In terms of ensuring participant confidentiality, during the interview, the participants are called Expert 1, Expert 2, etc. Some participant opinions were presented by direct quotation in the findings and discussion and conclusion section. As a result of the research, it was found that alternative finger positions (APP) were used in the dimensions of intonation, finger technique and different tone colors. The themes and codes that make up these categories are included in the findings section, and in the conclusion part of the study, they are discussed and summarized and suggestions are given.

Key words: flute, flute fingerings, alternative fingerings, alternate fingerings, fake fingerings, flute training, flute education.